

Sabetska T. I.
Hryhoriv S. F.
Yurchyshyn I. Ya.

Ivano-Frankivsk Training-Scientific Institute of Management
of Ternopil National Economic University

AMERICAN MODEL DEVELOPMENT OF SOCIAL BUSINESS RESPONSIBILITY

Summary

All premises and stages of the formation of the American model of social business responsibility were investigated having regard to its national and cultural features as well as to the American Business operating; it's specification of the economical and social environment. The main differences in the American model of SRB to other models were considered and given the examples of successful social responsible activities of economic entities in the United States. The possibility of certain elements use in the American SRB model was analysed in Ukraine as a part of corporate social responsibility.

Keywords: social responsibility of business, corporate social responsibility, social initiatives, models of social responsibility of business, SRB American model, the European model of SRB.

УДК 338.1

Савчин І. З.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто поняття фінансової стійкості нафтогазового підприємства та узагальнено підходи до його трактування. Охарактеризовано особливості фінансової стійкості нафтогазової галузі в Україні. Виокремлено фінансово-економічні і макроекономічні фактори впливу на фінансову стійкість нафтогазового підприємства. Визначено показники майнового потенціалу підприємства. Проаналізовано особливості недостатньої та надлишкової фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, економічна стійкість підприємства, нафтогазове підприємство, фінансові ресурси підприємства.

Постановка проблеми. В умовах посилення процесів глобалізації в ринковому середовищі, спостерігається зростання факторів, що забезпечують сталий розвиток підприємства на ринку, але також виникають нові проблеми, пов'язані із забезпеченням економічної безпеки як окремих територій, так і цілих регіонів. Кожна господарська структура в умовах конкуренції повинна прагнути до економічного зростання. Цьому процесу протистоїть економічна дестабілізація, різке порушення рівноваги, нестійке становище в економіці, розбалансованість господарських відносин.

Перед кожною організацією (підприємством) і галуззю стоїть завдання: у разі небажаних відхилень в економіко-фінансовій діяльності з урахуванням впливу зовнішнього і внутрішнього середовища повертатися до стійкості і ефективного розвитку. Щоб цього досягти, необхідно правильно використовувати всі елементи механізму господарювання і забезпечити такі умови, за яких можливе долати небажане відхилення від сталого розвитку. Саме тому необхідним є системний підхід до аналізу економічної ситуації в галузі, ринкових чинників, фінансової стабільності і виробничих потужностей підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковими проблемами, що стосуються фінансової стійкості підприємств та окремих господарських комплексів, зокрема паливно-енергетичного (ПЕК), займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як М.Я. Коробов [11], К.В. Мешков [15], І.Е. Фадеева [20]. Проблему оцінки фінансової стійкості підприємства досліджували багато вчених-економістів як вітчизняних, так і зарубіж-

них, зокрема І.А. Бланк [3], Б.Є. Грабовецький [7], Л.А. Лахтіонова [13], Г.В. Савицька [19], О.С. Філімоненков [21].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим розмаїття підходів до вирішення зазначеної проблеми пояснюється відсутністю однозначного трактування самого поняття «фінансова стійкість підприємства». Однак недостатньо дослідженим на сьогодні залишається питання виокремлення оптимальних підходів до визначення фінансової стійкості для організаційної структури.

Мета статті. Як свідчать результати аналізу наукових і методичних джерел, нині не існує єдиного підходу для визначення фінансової стійкості підприємства. Саме тому виникає необхідність дослідження підприємства, виявлення факторів, аналізу та оцінки їх впливу на зміну фінансової стійкості підприємства з метою мінімізації економічних ризиків та забезпечення економічної стійкості нафтогазового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Стан нафтогазової галузі України створює передумови для розвитку інших галузей промисловості, основне призначення якої є – видобуток, переробка і розподіл енергоносіїв для кінцевого споживача. Акумуляуючи у своїй діяльності досягнення суміжних галузей народного господарства (металургії, хімічної галузі), нафтогазова галузь стимулює їх розвиток і досягнення ними високого науково-технічного рівня. Підприємства нафтопереробних галузей поряд із вугільними, нафтовими, газовими та електроенергетичними організаціями входять в склад паливно-енергетичного комплексу, що виступає в

сучасних економічних умовах базою розвитку вітчизняної економіки [15, с. 4]. За таких умов господарювання серед різних шляхів проведення фінансово-економічної діяльності підприємств даної галузі народного господарства все більшого значення набуває використання систем забезпечення економічної стійкості підприємств.

На сучасному етапі розвитку паливно-енергетичні підприємства характеризуються високим ступенем монополізації, що призводить до безпосередньої залежності стану бюджету країни, зовнішньоторговельного балансу від фінансових результатів їх діяльності. Підприємства ПЕК відіграють важливу роль у забезпеченні життєдіяльності населення, галузей народного господарства країни та суспільства в цілому шляхом задоволення зростаючих потреб у паливі та енергії, формуючи суттєву частину внутрішніх і валютних доходів держави. Нафтогазова галузь представляє сукупність господарських суб'єктів, що здійснюють різні стадії єдиного виробничо-технічного процесу:

- пошук і розвідка вуглеводнів (нафти, попутного газу, газового конденсату, природного газу);
- видобуток вуглеводневої сировини;
- транспортування первинних видів видобутої вуглеводневої сировини і продуктів їх переробки;
- переробка з метою отримання продуктів для кінцевого використання;
- розподіл та реалізація нафтопродуктів.

Галузі нафтової і газової промисловості формують цілий ланцюг виробничих процесів, які органічно пов'язані між собою. Варто зауважити, що вони охоплюють всю нафтогазову галузь, від пошуків, розвідки та підготовки і розробки нафтових і газових родовищ до виробництва великого асортименту продукції для народного господарства [15]. Нафтогазова галузь характеризується специфічними ознаками, які відображено в таблиці 1.

В економічній літературі не існує єдиного загальноприйнятого визначення фінансової стійкості підприємства. Велике різноманіття підходів до сутності поняття «фінансова стійкість» зумовлює необхідність здійснити глибше дослідження даного поняття і сформулювати комплексне визначення. У результаті аналізу методологічних підходів трактування джерел знайдено наступний перелік визначень поняття «фінансова стійкість» (табл. 2).

Аналізуючи численні підходи до трактування змісту фінансової стійкості підприємства, ознаки, фактори впливу на неї, та шляхи її досягнення можемо сформулювати наступний висновок: фінансова стійкість підприємства – це передумова стабіль-

ного функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання. Це комплексне та широке поняття, що зумовлюється багаторівневістю підходів до його визначення, включаючи стійкість управління, ресурсну стійкість, стійкість капіталу тощо [5, с. 191].

Проте доцільно вивчати фінансову стійкість як сукупний результат дії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. Суть поняття «фінансова стійкість», на нашу думку, варто розглядати як узагальнюючу якісну характеристика фінансового стану підприємства, яка передбачає ефективне управління фінансовими ресурсами, що забезпечує стабільну фінансову діяльність та розвиток підприємства при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Отож, фінансова стійкість досягається за умови реалізації конкретних заходів, які націлені на ефективний розподіл і використання фінансових ресурсів, з метою збереження платоспроможності як зовнішнього вияву стійкості підприємства. Фінансова стійкість формується в процесі усієї виробничої діяльності і є складовою економічної стійкості підприємства.

На нашу думку, найбільш вичерпне визначення подає Н.А. Мамонтова, яка стверджує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва. Це визначення аналізує всі сфери діяльності підприємства, що власне несе в собі поняття «фінансова стійкість». Таким чином, аналіз поняття «фінансова стійкість» дає можливість визначити, що дану категорію варто досліджувати у вузькому та широкому розумінні. У першому випадку трактуємо фінансову стійкість як один із компонентів оцінки фінансового становища суб'єкта господарювання, при якому обсяг його активів достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним [5, с. 192]. В іншому – поняття «фінансова стійкість» передбачає не тільки ефективне створення, розміщення та використання фінансових ресурсів і оптимальну структуру активів, а також і задовільні параметри функціонування підприємства.

Варто підсумувати, що систематизація розглянутих підходів дозволила визначити авторську

Таблиця 1

Характерні особливості нафтогазової галузі

Характерна ознака	Особливості
Економічний блок	- Регіональна нерівномірність видобутку нафти і газу; - Залежність від сировинної бази; - Велика капіталомісткість стадій єдиного технологічного процесу; - Нееластична динаміка попиту на нафтогазові продукти; - Високий ступінь мінливості в часі всіх основних техніко-економічних показників освоєння родовищ; - Невідтворювальність видобутих ресурсів; - Взаємозв'язком з усіма галузями народного господарства
Фінансовий блок	- Тісний технологічний взаємозв'язок різних стадій залучення вуглеводнів у господарський оборот; - Високий ризик початкових стадій – пошуку і розвідки видобутку вуглеводневої сировини, що зумовлює високий ступінь ризику інвестицій; - Складний комплексний характер технологічних процесів, вимагають великого числа суміжних та сервісних видів діяльності; - Циклічність виробництва, пов'язана з вичерпністю родовищ
Ринковий блок	- Концентрація видобутку нафти і газу в рамках вертикально-інтегрованих компаній (ВІК) і залежних від них товариств з обмеженою відповідальністю; - Реальна конкуренція на ринках нафтопродуктів у межах країни, окремих економічних районів; - Монополізація видобутку, транспортування і розподілу природного газу; - Природна монополія на транспортування нафти і газу

позицію щодо трактування категорії «фінансова стійкість» – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому підприємство вільно маневруючи грошовими коштами, здатне реалізувати встановлені цілі у мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовищ.

Важливе значення для нафтогазового підприємства має розробка методики оцінки, яка б давала чітке уявлення про рівень фінансової стійкості підприємства, вимагала мінімум загальнодоступної інформації, відображала всі сторони діяльності і могла бути підґрунтям для визначення заходів по її забезпеченню.

Існує низка підходів та методів класифікації типів фінансової стійкості. По рівню забезпеченості джерелами формування запасів:

- абсолютна фінансова стійкість;
- нормальна фінансова стійкість;
- критичний фінансовий стан;
- катастрофічний фінансовий стан.

Також можемо виокремити такі рівні фінансової стійкості:

- високий;
- допустимий;
- незадовільний.

По характеру прояву у часі визначаємо:

- постійна фінансова стійкість;
- тимчасова фінансова стійкість [5].

Фінансова стійкість підприємства перебуває під дією різноманітних фінансово-економічних факторів. Позитивні фактори зміцнюють стан фінансової стійкості, а під впливом негативних факторів – вона втрачається. Проте варто зазначити, що фінансова стійкість – це ще й така властивість підприємства, яка дає змогу долати негативні впливи і при цьому зберігати стабільне фінансове становище.

Визначення економічного змісту фінансової стійкості, виявлення параметрів і критеріїв оцінки стійкості в сучасних ринкових умовах є однією з найважливіших функцій фінансового менеджменту нафтогазового підприємства, діючого в рамках вертикально-інтегрованої компанії. Під стійкістю нафтогазового підприємства розуміється здатність протягом певного часу зберігати показники функціонування в допустимих межах навіть у тому випадку, коли зовнішні умови не дають змогу поточній діяльності бути економічно ефективною. Тут під стійкістю розуміється не стабільність – як відсутність глибоких змін, а надійність і ефективність роботи нафтогазового підприємства в системі вертикально-інтегрованої компанії [20].

Недостатня фінансова стійкість дочірнього підприємства, що виконує роботи з переробки, зберігання, транспортування продукції може призвести не тільки до неплатоспроможності одного підприємства, а й до порушення єдиного техноло-

Таблиця 2

Трактування поняття фінансової стійкості

№	Автор	Визначення
1	О.Р. Кривицька [12]	Фінансова стабільність – це результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності.
2	Б.Є. Грабовецький [7]	Фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування
3	Г.В. Савицька [19]	Фінансова стійкість підприємства – здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику
4	І.А. Бланк [3]	Фінансова стійкість – це характеристика стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються
5	М.Я. Коробов [11]	Фінансова стійкість – це стійкий фінансовий стан підприємства. Відповідно, для того, щоб виявити ступінь фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати всі показники його фінансового стану
6	В.М. Івахненко [9]	Фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і залученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами
7	Б.В. Гринів [6]	Фінансова стійкість – це здатність підприємства здійснювати і розвивати свою діяльність в умовах конкуренції та ринкової нестабільності, зберігаючи задовільну структуру капіталу та динамічну фінансову рівновагу активів і пасивів, що забезпечує нормальну ліквідність, поточну і перспективну платоспроможність.
8	Т.В. Бакунова [1]	Фінансова стійкість підприємства – такий стан його фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, яке забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і активів при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику
9	М.С. Білик [2]	Фінансова стійкість – це забезпеченість активів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів
10	О.С. Філімонов [21]	Фінансова стійкість – це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне.
11	К.В. Ізмайлова [10]	Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання.
12	Л.А. Лахтінова [13]	Фінансова стійкість – це динамічна інтегральна характеристика здатності системи трансформації ресурсів і ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища
13	Н.А. Мамонтова [14]	Фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва.
14	В.О. Подольська [16]	Фінансова стійкість – це здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями і наповнювати економічний потенціал, результат його поточного, інвестиційного, фінансового розвитку.

гічного ланцюжка взаємодії учасників компанії, до загострення кризових ситуацій у формуванні фінансових потоків та зниження конкурентоспроможності головної компанії на ринку.

Надлишкова фінансова стійкість дочірнього підприємства також має негативні наслідки не тільки для самого підприємства, але і для всієї інтегрованої компанії, що може проявлятися в зниженні темпів розвитку підприємств, збільшенні тривалості фінансового циклу, зниженні показників ділової активності, невисокій динаміці показників прибутковості в порівнянні з показниками всередині галузі.

Дослідження концепції фінансової стійкості в системі фінансового менеджменту дає змогу виділити велику кількість факторів, що надають прямий або непрямий вплив на стан фінансової стійкості підприємства [20]. Фінансова стійкість підприємства формується під впливом багатьох різноманітних взаємопов'язаних факторів і виявляється в різноманітні оціночних показників фінансового стану. Пропонуємо класифікацію виявлених факторів за наступними ознаками: галузевою, внутрішньогосподарською, аналітичною, регульованою, представлені в таблиці 3.

Виділено п'ять основних груп факторів: ринкові, екологічні, фінансові, законодавчі та технологічні. При цьому з певною мірою умовності можна вважати, що три групи факторів – ринкові, законодавчі та екологічні – є зовнішніми щодо підприємства; фактори технологічні та фінансові можна вважати внутрішніми факторами фінансової стійкості підприємства.

З метою проведення аналізу впливу факторів на фінансову стійкість підприємства, зазначених у таблиці 2, доцільно узагальнити їх у дві основні групи: зовнішні і внутрішні. Розрізняють внутрішні і зовнішні чинники фінансової стійкості підприємства.

Внутрішні фактори фінансової стійкості підприємства: галузева належність суб'єкта господарювання; структура своєї продукції, її частка

в загальному платоспроможному попиті; розмір власного капіталу; величина і структура витрат, їхня динаміка в порівнянні з грошовими прибутками; стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси і резерви, їхній склад і структуру.

Зовнішні фактори фінансової стійкості підприємства: економічні умови господарювання; платоспроможний попит споживачів; економічна і фінансова політика уряду країни; законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств; система цінностей у суспільстві тощо.

Значний вплив на фінансову стійкість здійснює фаза економічного циклу економіки держави. У таких умовах зменшуються в цілому доходи суб'єктів економічної діяльності та обсяги прибутку. Це призводить до зниження активності підприємств, саме тому період кризи характеризується банкрутствами. Зниження платоспроможного попиту в умовах кризи спричиняє зростання неплатежів та загострення умов конкурентної боротьби, що також являє собою важливий фактор фінансової стійкості підприємства.

Серйозними макроекономічними факторами фінансової стійкості служать, крім того, податкова і кредитна політика, ступінь розвиненості фінансового ринку, страхової справи і системи зовнішньоекономічних зв'язків. Крім цього, економічна і фінансова стійкість нафтогазових підприємств залежать від загальної політичної стабільності [19].

У сучасних умовах для забезпечення розвитку підприємства і досягнення поставлених стратегічних цілей і поточних завдань системою фінансового менеджменту розглядаються в першу чергу внутрішні фактори фінансової стійкості, з допомогою яких можливо подолати негативний вплив зовнішніх факторів.

Серед внутрішніх факторів для дочірнього підприємства в структурі вертикально-інтегрованої нафтогазової компанії найбільше значення, на наш погляд, має технологічний фактор, аналіз якого може бути проведений у рамках оцінки

Таблиця 3

Ознаки та фактори впливу на фінансову стійкість підприємства

Фактори Ознака	Ринковий	Екологічний	Фінансовий	Законодавчий	Технологічний
Галузева	Монопольний і олігопольний характер ринку, відсутність ринкової інфраструктури; нестабільність кон'юнктури нафтогазового	Забруднення природного середовища нафтопродуктами	Ступінь інфляції, платоспроможний попит, курси валют, ставки відсотка	Стабільність економіки, відсутність розвиненого і гнучкого податкового законодавства, податковий тягар	Відповідність виробничого потенціалу світовому науково-технічному рівню, відставання процесу сировинної бази
Внутрішньогосподарська	Залежність від цінової політики найбільших підприємств, географічних умов		Залежність від стратегії головної компанії, недостатність інвестиційних ресурсів і ризик інвестицій		Специфіка виробництва і технологічного ланцюжка, зростання витрат на розвідку і освоєння родовищ
Аналітична	Конкурентоспроможність, ринкова капіталізація, операційний прибуток, «якість» виручки	Природоохоронні заходи, платежі за екологію і використання ресурсів	Частка власного капіталу, залучення позикових коштів, «якість» доходів, платоспроможність і прибуток бізнесу	Податкове навантаження	Відповідність виробничого потенціалу світовому науково-технічному рівню, відставання процесів виробництва сировинної бази, специфіка виробництва і технологічного ланцюжка, зростання витрат на розвідку і освоєння родовищ, капіталомісткість, наявність власних оборотних засобів
Регульована	Кредитна політика підприємства, взаємовідносини з кредиторами		Політика управління капіталу, його вартістю і грошовими потоками підприємства		Податкова політика підприємства

майнового стану та ефективності політики управління основними й оборотними активами.

Аналіз майнового стану підприємства дає змогу визначити, наскільки стійке підприємство, тенденції росту майнових активів, основних засобів, чи здатне підприємство організувати стабільну і стійку виробничо-господарську діяльність, забезпечує безперервні грошові потоки і отримання прибутку.

Узагальнену вартісну оцінку економічної потужності підприємства, стану його майнового потенціалу і здатності безперебійно здійснювати заплановані обсяги виробництва і реалізації продукції, робіт і послуг дає аналіз таких показників:

– сума господарських засобів, що перебуває у розпорядженні підприємства, відображена на балансі;

– величина чистих активів підприємства;

– частка основних засобів в сукупній величині ресурсів;

– частка активної частини основних засобів;

– коефіцієнти зносу, оновлення та вибуття основних засобів.

Необхідно відзначити, що зміна валюти балансу, яка характеризує суму господарських засобів підприємства, аналізованої відокремлено від структури майна, може не бути очевидним показником зростання або зниження майнового потенціалу. У процесі аналізу показників важливо встановити, що саме послужило чинником зростання вартісної оцінки майна.

Специфіка бізнесу нафтогазового підприємства полягає в структурі витрат. Нафтогазові підприємства мають велику капіталомісткість діяльності, через що в структурі операційних витрат понад половину витрат припадає на амортизаційні відрахування. У зв'язку з цим оптимізація амортизаційної політики адекватно мінливих ринкових умов може виступати одним із найважливіших завдань системи фінансового менеджменту підприємства.

Як висновок відзначимо, що при забезпеченні стійкості підприємств нафтогазового сектора економіки, необхідно визначити всі фактори, що діють на їх господарську діяльність для запобігання виникненню негативних наслідків їхнього впливу в цілому. Також необхідна якісна експертна оцінка інноваційного потенціалу нафтогазового підприємства, що істотно впливає на головний фактор підвищення конкурентоспроможності – ефективність виробництва. Крім того, на ступінь

фінансової стійкості нафтогазового підприємства негативно впливають особливості українського ринку, які полягають у ринковий інфраструктурі, що потребує суттєвого розвитку та конкурентного середовища, відсутності механізму залучення іноземних інвесторів у нафтогазову галузь та застосування ринкових інструментів управління ризиками. Таким чином, виявлення особливостей фінансової стійкості підприємств за допомогою усієї системи показників дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації, розробити й прийняти конкретні заходи щодо її усунення.

Висновки та пропозиції. Проведено термінологічний аналіз економічної категорії «фінансова стійкість підприємства» за різними авторами, що дало можливість уточнити сутність даної категорії. За нашим уявленням фінансова стійкість – це ще й така властивість підприємства, яка дає змогу долати негативні впливи і при цьому зберігати стабільне фінансове становище.

Фінансова стійкість підприємства формується під впливом багатьох різноманітних взаємопов'язаних факторів і виявляється в різноманітні оціночних показників фінансового стану. Тому було запропоновано класифікацію виявлених факторів за наступними ознаками: галузевою, внутрішньогосподарською, аналітичною, регульованою.

Виокремлюємо внутрішні і зовнішні чинники фінансової стійкості підприємства. До внутрішніх факторів фінансової стійкості підприємства: галузева належність суб'єкта господарювання; структура своєї продукції, її частка в загальному платоспроможному попиті; розмір власного капіталу; величина і структура витрат, їхня динаміка порівняно з грошовими прибутками; стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси і резерви, їх склад і структуру. Відповідно до зовнішніх факторів фінансової стійкості підприємства: економічні умови господарювання; платоспроможний попит споживачів; економічна і фінансова політика уряду країни; законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємств; система цінностей у суспільстві тощо.

У межах дослідження видів фінансової стійкості підприємства виявлено надлишкову та недостатню фінансову стійкість нафтогазового підприємства. У подальших дослідженнях є зміст зосередити увагу на повній класифікації видів фінансової стійкості підприємства та, відповідно, їхніх характерних ознак.

Список літератури:

1. Бакунова Т.В. Учебно-методический комплекс дисциплины «Финансовый менеджмент» // Т.В. Бакунова, Урал. гос. ун-т им. А. М. Горького. – Электрон. дан. – Екатеринбург, 2007.
2. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. – К.: Вид-во КНЕУ, 2005. – 592 с.
3. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002. – 512 с.
4. Ганущак Т.В. Оцінка фінансової стійкості підприємства / Т.В. Ганущак // Науковий вісник Волинського НУЛУ. – 2009. – С. 104-110.
5. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н.М. Гапак // Науковий вісник Ужгородського університету. Ужгород, 2014. Вип. 1.– С. 191-196.
6. Гринів Б.В. Деякі проблеми методики аналізу фінансової стійкості підприємства / Б.В. Гринів // Вісник Львівської комерційної академії. – 2014. – Вип. 44. – С. 123-127.
7. Грабовецький Б.Є. Фінансовий аналіз та звітність: навч. посібн. Ч. 1 / Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 154 с.
8. Іванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств: монографія / В.Л. Іванов. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2005. – 268 с.
9. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу / В.М. Івахненко. – К.: Знання, 2009. – 261 с.
10. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / Ізмайлова К.В. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
11. Коробов М.Я. Фінанси промислового підприємства: підручник / М.Я. Коробов. – К.: Либідь, 1995. – 160 с.
12. Кривицька О.Р. Систематизація підходів до сутності фінансової стійкості страхової компанії / О.Р. Кривицька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2012. – Вип. 20. – С. 129-132.

13. Люта О.В., Сізова А.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення // Сізова А.В., Люта О.В. Молодіжний науковий вісник УАБС НБСУ: Економічні науки. – 2012. – № 2. – С.145-156.
14. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис. ... к.е.н. / Інститут економічного прогнозування НАН України. – К.: Науковий світ, 2001. – 17 с.
15. Мешков К.В. Формирование системы организационно-экономического обеспечения устойчивости развития вертикально интегрированных структур (на примере компаний нефтегазовой отрасли): автореф. дис. ... канд. экон. наук, Удмурт, гос. ун-т. Ижевск. – 2012.
16. Подольська А.О. Фінансовий аналіз: навч. пос. / А.О. Подольська. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
17. Романко О.П., Савчин І.З. Економічна стійкість нафтогазового підприємства: Сутність та властивості / Романко О.П., Савчин І.З. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22. – С. 302-306.
18. Романко О.П., Савчин І.З. Класифікація факторів впливу на економічну стійкість нафтогазових підприємств / Романко О.П., Савчин І.З. // Кримський економічний вісник. – 2013. – Вип. 2 (03). – С. 126-129.
19. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г.В. Савицька. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
20. Фадеєва І.Е. Управление устойчивым развитием предприятий газовой отрасли: диссертация... кандидата экономических наук / Фадеєва І.Е.; Астрахан. гос. техн. ун. – Астрахань, 2009. – 259 с.
21. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: навч. посібник / О.С. Філімоненков. – К.: Кондор, 2005. – 400 с.

Савчин І. З.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газа

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ НЕФТЕГАЗОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

Резюме

В статье рассмотрено понятие финансовой устойчивости нефтегазового предприятия и обобщены подходы к его трактовке. Охарактеризованы особенности нефтегазовой отрасли в Украине. Выделены финансово-экономические и макроэкономические факторы и особенности влияния на финансовую устойчивость нефтегазового предприятия. Определены показатели имущественного потенциала предприятия. Проанализированы особенности недостаточной и избыточной финансовой устойчивости.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, экономическая устойчивость предприятия, нефтегазовое предприятие, финансовые ресурсы предприятия.

Savchyn I. Z.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

FINANCIAL STABILITY PROVIDING IN THE OIL AND GAS ENTERPRISES OF UKRAINE

Summary

The article deals with the concept of financial sustainability of the oil and gas enterprises, and summarizes the approaches of its interpretation. The peculiarities of the oil and gas sector in Ukraine are outlined. The financial and economic, as well as macroeconomic factors and impact specifications on the financial sustainability of the oil and gas enterprise are determined. The indicators of property potential of the enterprise are defined. The features of insufficient and excessive financial sustainability are analyzed.

Keywords: financial sustainability, economic sustainability of the enterprise, oil and gas enterprise, the financial resources of the enterprise.

УДК 339.138

Савчук А. М.

Київський національний торговельно-економічний університет

ІНФОРМАЦІЙНА ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей формування інформаційного забезпечення стратегічного маркетингу на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. Визначено типові завдання та інформаційні потреби осіб, що приймають рішення у сфері маркетингу. Сформовано базу стратегічних маркетингових даних для розробки та реалізації маркетингової стратегії підприємств роздрібно́ї торгівлі та визначено її структурні елементи. Обґрунтовано важливість аналітичної обробки інформації для прийняття управлінських рішень при розробці та впровадженні маркетингових стратегій.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, стратегічний маркетинг, підприємство, роздрібна торгівля, інформаційне забезпечення маркетингу, база даних маркетингу, маркетингова інформація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток підприємств різних галузей в Україні відбувається в умовах

постійних економічних та політичних змін. За 2014–2015 рр. спостерігається постійне зростання курсу валют, інфляції та рівня безробіття, при цьому реальні доходи споживачів знижуються,